EPILÄN ESA
1984-2014

EPILÄN ESA

HISTORIIKKI
1984-2014

Kirjoittajat: Johanna Lammi ja Anna Niininen
Hannu Niemi (Tarkkuussuunnistus)

Kustantaja: Epilän Esa

Taitto ja ulkoasu: Petri Hirvonen

Painopaikka: Grano Oy, Tampere 2015

Sisältö

Puheenjohtajan tervehdys 7

Kirjoittajan sana 8

Epilän Esa 1934-1984 9

Karttatoiminta 14

Julkaisutoiminta 17

Suunnistuksen kilpailutoiminta ja lajikehitys 18

Pyöräsuunnistus 23

Tarkkuussuunnistus 24

Epilän Esa, Suomen paras suunnistusseura 30

Epilän Ellit 32

Mitalitaulukot 33

Iltarastit 34

Nuorisotoiminta 36

Taloudellinen toiminta 38

Puheenjohtajat tähän mennessä 39

Puheenjohtajan tervehdys

80 vuotta sitten 1934 tapahtui monia historiaan jääneitä asioita:

- Nokian Renkaat kehitti maailman ensimmäisen talvirenkaan
- Suomen ensimmäiset valkohäntäpeurat tuotiin Amerikasta Laukon kartanon mailla Vesilahdelle
- Ester Toivonen valittiin Miss Euroopaksi
- Alvar Aallon ensimmäiset puuhuonekalut tulivat myyntiin
- F.E.Sillanpää kirjoitti kirjan ”Ihmiset suviyössä”
- Walt Disney keksi Aku Ankka -hahmon

Ja tietysti huhtikuussa 1934 Epilän Esan syntysanat lausuttiin Lielahden asemalla. Samaan aikaan suunnistus teki tuloaan Suomeen uutena urheilumuotona ja se hyväksyttiin viralliseksi urheilulajiksi juuri vuonna 1934.

Tällä hetkellä Epilän Esa on vireä suunnistusseura, jonka jäsenmäärä on selvässä kasvussa. Kilpailemme aktiivisesti kaikissa suunnistuslajeissa, jotka Kansainvälinen Suunnistusliitto on määritellyt eli suunnistuksessa, hiihtosuunnistuksessa, pyöräsuunnistuksessa ja tarkkuussuunnistuksessa eli Trail-O:ssa. Erityisesti hiihtosuunnistus on ollut vahva laji, josta on tullut menestystä arvokisoja myöten.

Nuorisotoiminta on lisääntynyt ja ns. oravapolkukoulu on saavuttanut suuren suosion. Viime vuosina harjoituksiin on osallistunut noin 20-40 innokasta lasta joka kerta. Toivottavasti myös jatkossa saamme paljon lapsia ja nuoria mukaan harjoituksiin sekä vähitellen osallistumaan myös kilpailuihin.

Epilän Esan ydintoimintaa on jo pitkään ollut Tampereen iltarastien järjestäminen yhdessä Tampereen Pyrinnön, Kooveen ja Kangasala SK:n kanssa. Vuosittain pidämme 9-10 eri osatapahtumaa, joiden järjestelyissä on mukana yhteensä yli 70 eri henkilöä.

Syyskuussa 2015 Epilän Esa on saanut järjestettäväksi sprinttisuunnistuksen Suomen mestaruuskilpailut. Kilpailussa ovat mukana R1 ja R2 ryhmien suunnistajat eli kaikki ikäluokat. Osanottajamäärä tulee olemaan suuri, jopa yli 2000 kilpailijaa. Vapaaehtoinen seuratyömme joutuu kovalle koetukselle, mutta eiköhän näytetä että meiltä homma onnistuu.

Petri Hirvonen

Kirjoittajien sana

Epilän Esan 80-vuotishistoriikin valmistuttua juhlakuntoon, haluamme kertoa muutaman sanan sen hieman poikkeuksellisesta lähestymistavasta ja itse kirjoitustyöstä.

Aiemmasta, vuonna 1984 ilmestyneestä, Untamo Eerolan kirjoittamasta historiikista poiketen Epilän Esaa tarkasteltiin tällä kertaa ulkopuolisen silmin. Vuosia lajia harrastaneelle pihkaniskalle teksti saattaa paikoitellen vaikuttaa itsestäänselvältä. Tämän historiikin tavoitteena kuitenkin oli, että asiaan perehtymätönkin lukija saa mahdollisuuden tutustua Epilän Esan ja suunnistuksen saloihin.

Aktiivisten jäsenten haastatteluiden ja edellä mainitun 50-vuotishistoriikin lisäksi tärkeimmiksi tietolähteeksi muodostuivat seuran omat Puskasika-julkaisut. Historiikin rakenne ja otsikot mukailevat Puskasioista tuttua, vuosien varrella vakiintunutta vuosikertomusmallia. Olemme lähestyneet seuran historiaa ajoittain epälineaarisesti, tukeneet tarinaa valokuvilla ja keventäneet tietopakettia Kalle Heinolta ”Kuultua”-palstalla.

Kiitämme kaikkia Epilän Esan jäseniä, jotka jakoivat tietonsa ja muistonsa seuran historiasta ja tapahtumista matkan varrelta. Erityiskiitos Hannu Niemelle, jonka kattavan kirjoituksen parafraasi ”Tarkkuussuunnistus”-kappale sellaisenaan on, ja Johanna Perkkalaiselle ”Epilän Ellit” -kokonaisuuden avaamisesta.
Lisäksi kiitämme tilaisuudesta tutustua niin seuran kuin suunnistuksenkin historiaan ja mahdollisuudesta säästää pieni pala Epilän Esan maineikasta ja perinteikästä historiaa jälkipolville.

Anna Niininen ja Johanna Lammi

Epilän Esa 1934–1984

Suunnistautumista, myöhemmin suunnistamista harjoitettiin pääasiassa armeijassa ja suojeluskunnissa, ennen Norjassa kehitetyn kilpailumuodon rantautumista Ruotsin kautta Suomeen. Jo vuonna 1923 Helsingin ruotsinkieliset seurat järjestivät piirinmestaruuskilpailut, mutta niissä laji ei vielä saavuttanut suurta suosiota.

Kymmenen vuotta myöhemmin tilanne oli toinen. Tampereen Pyrintö, maineikas yli kolmen vuosikymmenen ajan toiminut suurseura, järjesti vuonna 1933 ensimmäiset viralliset kilpailut. Niiden innoittamana myös Pirkkala-Nokian Urheilijat (riveissään myös epiläläisiä urheilijoita) otti suunnistuksen ohjelmistoonsa. Aktiiviset seuralaiset kävivät Nokialla harjoituksissa, mutta lopulta pitkät juosten tai polkupyörällä taitetut harjoitusmatkat antoivat kipinän oman seuran perustamiselle.

Huhtikuun alkupäivinä vuonna 1934 perustajajäsenet Eero Näsinlinna, Aarne Ritala, Risto Vuoristo ja Matti Vuoristo kokoontuivat sopimaan oman seuran perustamisesta. Tarve seuralle oli huomattava, ja jo 16.4.1934 pidettiin lopullinen seuran perustava kokous Lielahden asemarakennuksessa 51 osallistujan voimin. Muutaman kuukauden lopullista nimimuotoaan etsinyt Voimistelu- ja Urheiluseura Esa aloitti toimintansa heti, vaikka 1930-luvulla kilpailutoiminta oli vielä vähäistä ja se keskittyi lähinnä ruotsinkieliselle rannikkoseudulle.

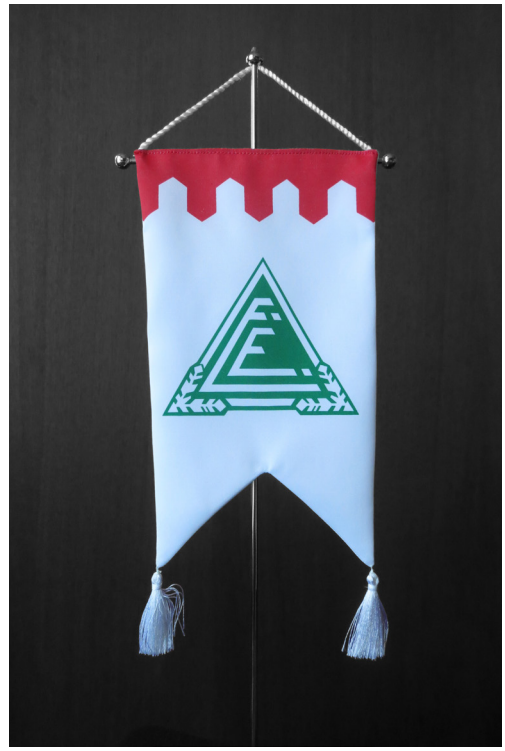

Suunnistustaitonsa Epilän Esa paljasti jo kaksi vuotta perustamisen jälkeen, kun Pertti Lehonoksa voitti nuorten SM-kultaa Hämeessä järjestetyissä suomenmestaruuskilpailuissa. Myös Risto Vuores saavutti samoissa kilpailuissa yleisen sarjan seitsemännen sijan, joka säilyi pitkään seuran parhaana yleisen sarjan saavutuksena.

1940-luvulla sotavuodet katkaisivat urheilun kehityksen ja kilpailuja järjestettiin vähän. Armeijan riveissä hiihtoa ja suunnistusta toki harjoiteltiin kilpailumielessäkin.

Huoltojoukko. Harjun hiihdon ruokailuasema Vuorentaustassa 1947.
Talkooväkenä Pirkko Paunu, Aune ja Olavi Petäjä sekä Mikko Karjalainen (takana).
Autoja ei sotien jälkeen ollut, mutta Kaarilasta saatiin hevonen.

Vuonna 1945 Epilän Esa järjesti ensimmäiset arvokilpailunsa Hämeenkyrön Laitilassa. 213 osallistujan kilpailu keräsi runsaasti kiitosta niin ratojensa kuin karttojensakin puolesta.

Talviurheilulajeilla oli Epilän Esan ensimmäisinä vuosikymmeninä vankka asema seuran toiminnassa, vaikka menestys ei aivan valtakunnan kirkkainta kärkeä ollutkaan. Talviurheilukeskusta suunniteltiin Lamminpään Horhaan, mutta hanke kaatui, koska sodasta toipuva elinkeinoelämä ei kyennyt rahoittamaan hanketta hyvästä suunnitelmasta huolimatta.

Kansainvälisyys seurassa käynnistyi jo vuonna 1948, kun esalaiset lähtivät joukolla Ruotsin suureen suunnistustapahtumaan. Sotien jälkeisessä Suomessa vallitsi pula kaikesta, Ruotsin edustaessa hyvinvointia kaikin tavoin. Seuran edeltävään historiikkiin (Epilän Esa 1934-1984, Untamo Eerola, julkaisuvuosi 1984) Untamo Eerola on kuvannut tapahtumarikkaasti käänteitä erikoisesta kilpailusta, jossa käytössä ollut korkeuskäyrätön karttakin oli peräisin vuodelta 1894.

1940-luvulla suunnistuksen innoittajia ja menestyjiä olivat muun muassa Aimo Simola, Reino Halme, Matti Vuoristo, Mikko Karjalainen, Kauko Ritala, Toivo Tuomenoja, Benjamin Wallenius ja vuosikymmenen lopulla mukaan tullut Irja Petäjä, jonka vaikutus näkyi koko suomalaisen suunnistuksen kehityksessä.

Irja Petäjä (sittemmin Niemelä) hallitsi suunnistusta 1950-luvulla neljällä Suomen mestaruudella, kolmella Venlojen juoksun voitolla, lukuisilla piirimestaruuksilla, pohjoismaisilla saavutuksilla ja useilla viestivoitoillaan. Vuosikymmenen lopulla Irja Niemelä siirtyi edustamaan helsinkiläistä XYZ-seuraa. Vaikuttavan uran 1940–1970-luvuilla tehnyt Niemelä pysyi huipulla pidempään kuin kukaan muu suomalainen suunnistaja.

Samaan aikaan suunnistuksen suosio kasvoi. Se kiehtoi suomalaisia ajan henkeen sopivana metsäurheilulajina, ja myös lajin kilpailut tulivat suosituimmiksi. Tavallisimmin kilpailukeskuksena oli maatila, joskus seurojen- tai maamiesyhdistysten talo lähellä rautatietä, mikä helpotti saapumista kilpailuihin. Omilla autoilla ei kilpailumatkoja juurikaan taitettu.

1960-luku oli hiljaisempaa aikaa Epilän Esassa, ja parhaiten menestyttiin ratamestarikilpailuissa. Juhlavuonna 1964 seura järjesti menestyksekkäästi SM-viestin Kurun Vehkakosken kylässä. Suunnistus oli kuitenkin alamaissa resurssien puuttuessa ja jääkiekon ollessa kovassa nosteessa. 1950-luvulla seuralle mainetta niittänyttä jääkiekkoa tuettiinkin rahallisesti siinä määrin, että Epilän Esan talous joutui ahdinkoon, joka lannisti seuran muutakin toimintaa.

1970-luku toi tullessaan uuden nosteen. Jäseniä tuli lisää, toiminta kasvoi, taso nousi ja tavoitteet sen mukana. Kasvaneen kiinnostuksen myötä myös seuran talous saatiin vakaaksi. Suuri kiitos tästä kuului vapaaehtoiselle seuratyölle, jota ilman seuran toiminta ei vieläkään olisi mahdollista.

Epilän Esan rooli kilpailujen järjestäjänä kasvoi, kun Kangasalan Kisan kanssa yhteistyössä järjestetty Hämeen Rastiviesti sai alkunsa vuonna 1976. Vuoden 1979 MM-kilpailut järjestettiin Tampereella. Kilpailussa järjestäjänä toimi muiden paikallisten seurojen ohessa myös Epilän Esa. Tapahtuma oli suuri ja vaatimustaso äärimmäisen korkea. Kisat olivat valtava menestys tuloslaskennasta muonitukseen ja kokemusta suurkilpailujen järjestämisestä saatiin roppakaupalla.

Lippumiehet. Mikko Karjalainen ja Eero Ollila Epilän Esan lippua naulaamassa.

Historiallinen kuva Epilän Esan jääkiekkojoukkueesta, joka nousi toisen kerran uransa aikana Suomisarjaan vuonna 1959. Juhlan kunniaksi sankarit asettuivat kuvaan Koulukadun kentällä.
Takaa vasemmalta: Ami Niemi (joukkueenjohtaja), Mauri Kulonen, Jussi Hällfors, Leo Kristo, Arto Stenberg, Heikki Myllyoja, Seppo Ritala, Erkki Syrjänen, Esko Sallinen
Edessä vasemmalta: Seppo Välimaa, Ossi Kauppi, Arvo Valkeapää (maalivahti), Seppo Paunu (maalivahti), Timo Jussila, Rauno Vainio
Kuvasta puuttuvat: Olli Ahti, Raimo Lehtonen ja Teuvo Virtanen
Kuvan on ottanut Matti Lehtonen

Seuran monipuolisuudesta koulutustoiminnan, kartoitustyön ja kilpailujen järjestämisen saralla kertoo seuraluokitus, joka on nostanut Epilän Esan valioluokkaan jo vuodesta 1977 alkaen.

Alunperin yleisseuraksi perustetussa Epilän Esassa toimi vuosien varrella suunnistus- ja hiihtojaostojen lisäksi lukuisia muita jaostoja. Tampereen kehittyessä 1940-luvulla Suomen jääkiekkokeskukseksi, sai alkunsa ajatus epiläläisten omasta jääkiekkoseurasta. Kankean alkukäynnistelyn jälkeen hanke sai tuulta siipiensä alle Erkki Orastien avustuksella. Orastie huolehti pelaajien varusteiden kunnosta ja lahjoitti valmistamiaan Kolu-merkkisiä mailoja joukkueen käyttöön. 1950-luvulla Epilän Nahkatehtaan johtaja Lasse Sandbacka tarjosi pojille materiaalit, jotta oma kaukalo saatiin talkoovoimin pystytettyä Puhelinosuuskunnan tontille. Epilän Sahanterä Oy luovutti korvauksetta kuormaautoja pelaajien käyttöön pelimatkojen taittamiseen. Auton lavalle nostettu koppi suojasi kyllä tuulelta, mutta kylmää riitti ensimmäisillä ottelumatkoilla.

1960-luvulle tultaessa jääkiekko-into Esassa oli hiipunut ja osa parhaista pelaajista siirtynyt muihin seuroihin. Jääkiekkoilu poistettiin seuran ohjelmasta kauden 1964–1965 jälkeen, mutta harrastus poikien keskuudessa jatkui kilpailutoiminnan päättymisestä huolimatta. Lopullinen päätös Epilän jääkiekkoilulle tuli vuonna 1983, kun kaupunki päätti luopua Epilän jääkiekkokaukalosta. Epilän Esan jääkiekkojaosto ylti Suomen sarjan kärkisijoille ja lyhyehkön toimintansa aikana kasvatti muun menestyksen lisäksi kolme maajoukkuetason kiekkoilijaa.

”Kallelta kuultua”

Joukko esalaisia hiihtosuunnistajia saapui itäsuomalaiseen hotelliin. Vastaanoton nuori tyttö katseli tulijoita arasti, vilkuili tietokonettaan ja lopulta kysyi: ”Kukahan teistä mahtaa olla se Esa Epilä?”

Epilän Esassa toimineet jaostot

Hiihtojaosto
Suunnistusjaosto
Jalkapallojaosto
Yleisurheilujaosto
Naisjaosto
Huvitoimikunta
Poikaurheilujaosto
Lentopallojaosto
Jääkiekkojaosto
Koripallojaosto
Voimistelujaosto
Pesäpallojaosto
Retkeilyjaosto
Nuorisojaosto
Mäenlaskujaosto
Pyöräilyjaosto
Pöytätennisjaosto
Uintijaosto
Nyrkkeilyjaosto
Jääpallojaosto

Näin tyylikkäästi Epilän Esa juhli 60-vuotista taivaltaan vuonna 1994.

Karttatoiminta

Suunnistuksen alkuvuosina myös Epilän Esan suunnistajat käyttivät apuvälineinä armeijan marssikompassia ja venäläisiä topografikarttoja. Pelkkien apuvälineiden varaan ei suunnistaja kuitenkaan voinut heittäytyä, tarjosivathan silloiset kartat käyttäjilleen melkoisia yllätyksiä. Tämän päivän pihkaniskalle ei välttämättä juolahtaisi mieleen, että koko Tesomajärvi saattaisi puuttua kartasta.

Venäläisiä karttoja seurasi topografikartat, taloudelliset kartat ja pitäjän kartat. Maan pinnan muotoja ei oltu huomioitu taloudellisissa eikä pitäjän kartoissa. Suomessa suunnistajalta vaaditiin sopeutumiskykyä; joskus kilpailussa saattoi käteensä saada kartan, josta puolet oli topografikarttaa ja puolet taloudellista karttaa. Rastiväleiltä käyrät saattoivat loppua kokonaan.

Käytössä olleista kompasseista Untamo Eerola muistelee aiemmassa (1934–1984) historiikissään seuraavasti: ”Magnetoitu neula iskettiin kannon päähän akselin varaan, arvioitiin suunta, juostiin kotvan ja pystytettiin kompassirakennelma jälleen kannon nokkaan”.

Epilän Esassa kartan täydennystyö sai alkunsa Aimo Simolan ja Matti Vuoriston toimesta, kun v. 1945 järjestettyihin SM-kilpailuihin tarvittiin paikkansa pitävä kartta. Herrat polkivat pyörillään Hämeenkyröön useita kertoja mukanaan 50 metrin mittainen naru, jolla kriittisten järvien ja soiden sijainti mitattiin paikoilleen.

Raskas työ palkittiin ja Matti Vuoristo ratamestarin ominaisuudessa sai runsaasti kiitosta niin ratojen kuin karttojenkin puolesta. Tarina kertoo, että myös Aimo Simolan perusteellinen työ oltaisiin huomioitu ja hänet valittu seuraavaan Suomi–Ruotsi maaotteluun ilman karsintoja.

Vuonna 1956 tehty peruskartan parannus Suomi–Ruotsi maaottelua varten aloitti peruskarttojen täydennystyön kehityksen. Ensin hienosäädettiin karttojen merkkejä suunnistukseen sopivammiksi, kunnes vuonna 1961 perustettu kansainvälinen suunnistusliitto (IOF) alkoi yhtenäistää karttamerkkejä eri maissa. Samaan aikaan 1960-luvun alussa aloittivat norjalaiset suunnistajat pelkästään suunnistamiseen tarkoitettujen karttojen valmistuksen. Vuosikymmenen lopussa myös suomalaiset seurasivat esimerkkiä ruotsalaisten käynnistettyä oman kartoitustyönsä vain muutamaa vuotta aiemmin.

Epilän Esan ensimmäinen oma, Ossi Mäenpään kartoittama suunnistuskartta Ylöjärvi–Siivikkala-alueelta valmistui vuonna 1974. Seuran kartoitustyöt olivat Mäenpään vastuulla aina 1980-luvulle saakka, kunnes kartoitustarpeen kasvaessa Mikko Karjalainen ja Untamo Eerola saatiin jakamaan vastuuta ja työmäärää.

1990-luvulle tultaessa oli päävastuu kartoitustyöstä siirtynyt Untamo Eerolan harteille muiden heikentyneestä terveydentilasta johtuen. Kehitys kartoitustyössä mul-

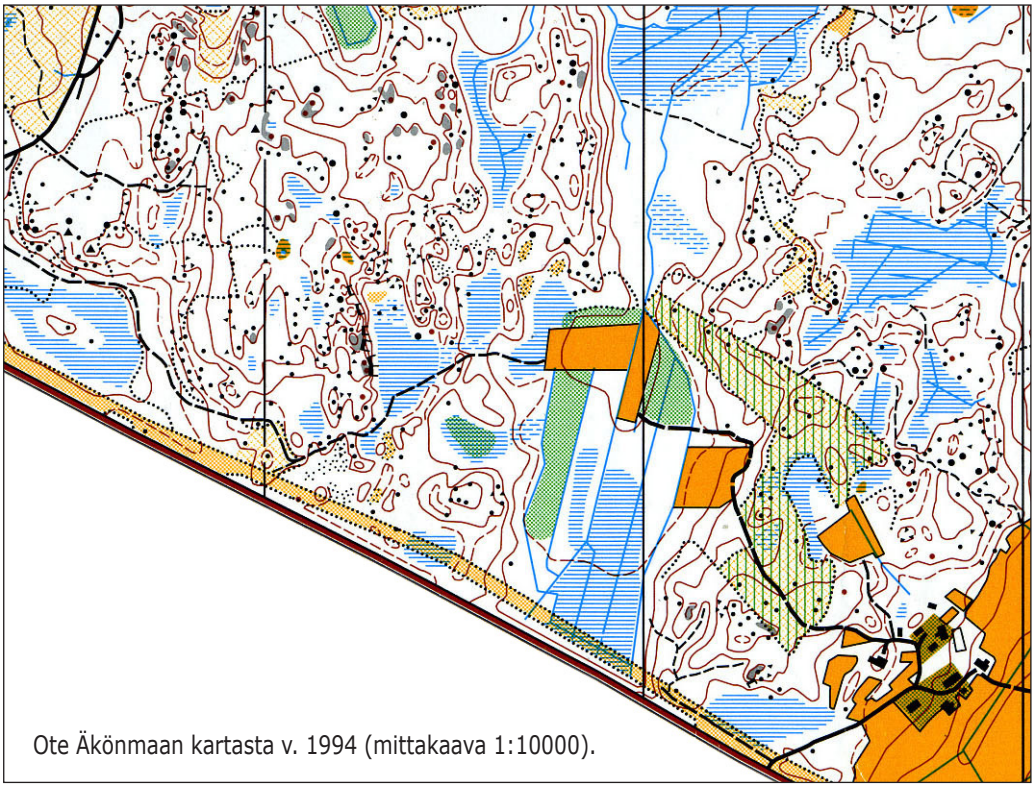

Ote Äkönmaan kartasta v. 1994 (mittakaava 1:10000).

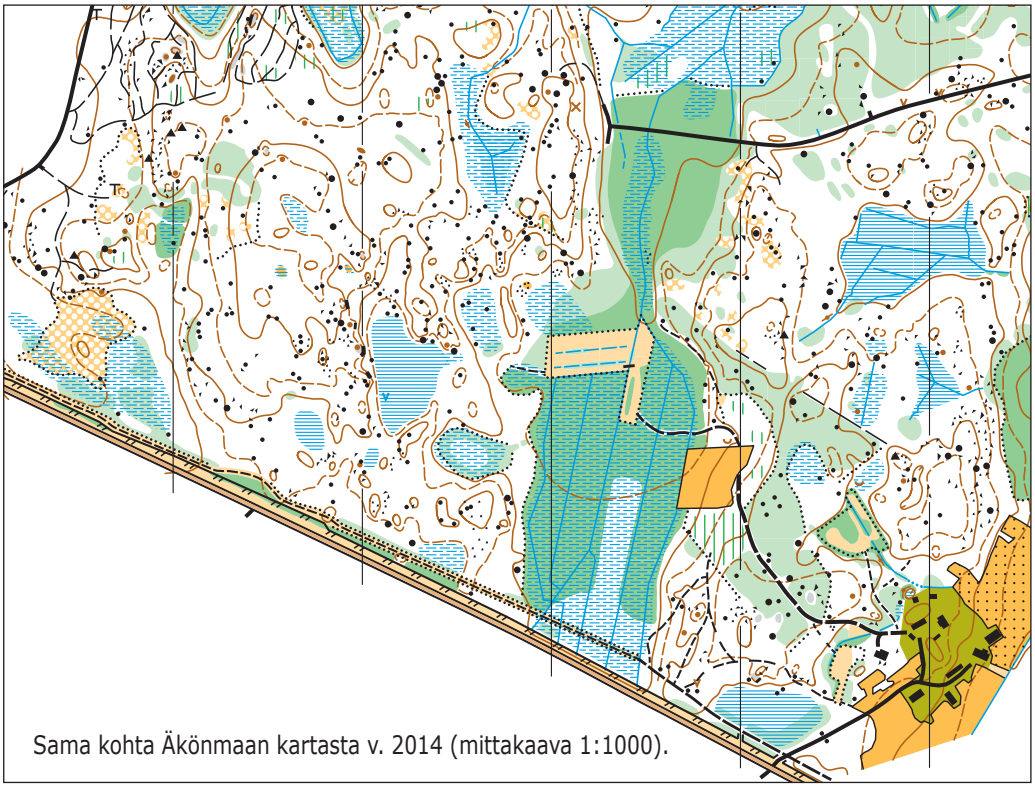

Sama kohta Äkönmaan kartasta v. 2014 (mittakaava 1:1000).

listui Epilän Esan teettäessä ensimmäisen ammattikartan Veijon Kartta Oy:ltä Hämeen Rastiviestiin vuonna 1990. Myös pitkään jatkunut yhteistyö Apukäyrä Oy:n kanssa käynnistyi. Karttoja alettiin digitalisoida, ja vanhojen versioiden päivittäminen sähköiseen muotoon tapahtui uudistustöiden yhteydessä.

Samana vuonna 1994 seuralle hankittiin puhtaaksipiirtämiseen soveltuvat laitteet, jotka helpottivat karttojen ajantasaistamista. Epilän Esan 60-vuotisjuhlakilpailussa Untamo Eerolan tekemä kilpailukartta ja suunnittelemat radat saivat runsaasti myönteistä huomiota osakseen.

Huhtikuussa 1997 suunnistuseurojen tekemän kartoitustyön tärkeys palautui mieliin, kun neljän Tampereen suunnistusseuran (Epilän Esa, KooVee, Tampereen Pyrintö ja Tampereen Yritys) edustajat luovuttivat liki 40 Tampereen alueen suunnistuskarttaa viranomaisten käyttöön. Luovutus liittyi valtakunnalliseen tapahtumaan, jonka tavoitteena oli saattaa suunnistajien liikkumistaidot ja välineet etsintätilanteissa viranomaisten ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun VaPePan käyttöön. (toim. huom. VaPePa on viranomaisen alaisuudessa ja pyynnöstä toimiva järjestöjen yhteenliittymä, joka on perustettu auttamaan viranomaisia esimerkiksi etsintätilanteissa.) Tampereen kaupungin poliisipäällikkö lähetti vilpittömät kiitokset seuroille karttojen eteen tehdyn työn johdosta ja karttojen luovuttamisesta viranomaisten käyttöön.

Epilän Esa on avustanut Tampereen läntisen puolen ja Ylöjärven alueen kouluja sekä partiolaisia kartoitustyöllään jo pitkään. Vastikkeetta käyttöön luovutetut kartat ovat tarjonneet mahdollisuuden niin lajiin tutustumiselle kuin harjoittamisellekin. Epilän Esan talkoovoimin koululaisille järjestämät koululaissuunnistukset luovat hyvää pohjaa uusille harrastajille ja opastavat muita seuroja esimerkilliseen yhteistyöhön.

Tampereen ja Ylöjärven rajamaille sijoittuvan Horhan kiintorastiverkosto on ollut Epilän Esan vastuulla jo pitkään. Joka kevät paalutettava ja kartoitettava rata on kaikkien käytössä. Kartat saa käyttöönsä liikuntavirastolta.

2000-luvulla yhteistyökumppaneiden määrä lisääntyi Epilän Esan aloittaessa yhteistyön Kimmo Viertolan (Koopiste) kanssa. Kartoitustyö ajantasaistamisen ja uusien kartoitustöiden muodossa jatkuu edelleen elinvoimaisena. Untamo Eerolan sanoja lainaten: “Seura, joka ei itse tuota itselleen karttoja, on heikoilla.”

”Kallelta kuultua”

Olimme 80-luvulla Ruotsin Tiomila-viestissä. Yön pimeydessä alkoi metsän reunassa sijainneen riukulan suunnalta kuulua merkillistä mesuamista.
Ruotsalaisten lujuuslaskelmat olivat pettäneet ja parikymmentä ukkoa olivat pudonneet kaivettuun p...aojaan, vieläpä selälleen!

Julkaisutoiminta

Alkuvuosina tärkeää roolia Epilän Esan sisäisessä tiedotuksessa näytteli hallituksen vuosikokouksen tarpeisiin työstetyt paperikoosteet. Kuluneen vuoden kilpailullisista ja taloudellisista tapahtumista koottiin tietopaketti, joka käsiteltiin kokouksessa. Vuosikokoukset olivat suosittuja myös seuran hallitukseen kuulumattomien jäsenten keskuudessa ja niissä käsitellyt asiat toimitettiin edelleen niille, jotka eivät olleet paikalle päässeet.

Seuran kasvavan tiedotustarpeen seurauksena Puskasika näki päivänvalon ensimmäisen kerran 26.1.1987. Kyseessä oli Epilän Esan ensimmäinen seurajulkaisu, jossa päätoimittajina vaikuttivat Pekka Koli ja Jaska Peltonen. Seuraavana päätoimittajana toimi Hannu Niemi joka ansiokkaasti luotsasi uudistuneen ja kehittyneen Puskasian läpi 1990-luvun aina vuoteen 2001 asti, jolloin vetovastuu siirtyi Jari Toivoselle. Nykyinen puheenjohtaja Petri Hirvonen on toiminut päätoimittajana vuodesta 2013 alkaen. Kaikkia seuran jäseniä, myös toimitukseen kuulumattomia, kehotettiin osallistumaan lehden sisällön toteutukseen. Näin lehti on pysynyt monipuolisena seurahenkeä kohottavana tietopakettina vuosikymmenten ajan.

Puskasiassa kerrottiin seuralaisille kronikoita reissuilta ja leireiltä, henkilökuvia, harjoittelu- ja taitoniksejä, sekä tehtiin tiedotusta seuran historiasta ja nykyhetkestä. Vähintään kahdesti vuodessa ilmestyneen Puskasian lisäksi tiedotukseen käytettiin irrallisia tiedotteita ja kiertokirjeitä sekä Aamulehden seuratoimintapalstaa, joka 2000-luvun digiaikaan siirryttäessä sai vähitellen väistyä sähköisen tiedotuksen tieltä.

Puskasikaa on käytetty myös tietolähteenä seuran 80-vuotista taivalta tutkittaessa. Tarkoin varjeltu Puskasika-pino on ajanut ajantasaistetun suunnistuskartan asiaa Epilän Esan historiaan tutustuttaessa.

Suunnistuksen kilpailutoiminta ja lajikehitys

Nopea ja kaikkea koskettava maailmanlaajuinen kehitys on vaikuttanut suunnistukseen merkittävästi. Epilän Esan puheenjohtajana vuosina 1992–1996 toiminut Heikki Ahola muistelee Epilän Esan 60-vuotista taivalta juhlistavassa Puskasiassa huikeaa lajikehitystä näin:
”Kun me vanhemmat suunnistajat muistelemme ensimmäisiä kilpailujamme mustavalkoisilla venäläisillä kartoilla, verrattuna nykyisiin tietokoneilla tehtyihin huippumaastokuvauksiin, tulee mieleen, että ennen oltiin kovia poikia (kun metsästä kotiin osattiin). Otsalampun pattereina käytettiin kolmea-neljää litteätä taskulampun paristoa sarjaan kytkettyinä. Usein ne kestivät sen parituntisen kisan loppuun, jos käytti tarpeeksi tehottomia polttimoita. Puhumattakaan tietokonepohjaisesta tuloslaskennasta tai kulunseurantakiteistä, joita käytettiin Lumitoukolassa, tai datanavigaatiolaitteita, joita käytetään kartoitustöissä ynnä muuta, ynnä muuta verrattuna aikoihin entisiin. Yhdistystoiminnan, urheiluliittotoiminnan ja koko valtakunnan urheilun järjestötoiminnan alueella kehitys on myöskin ollut vastaavalla tavalla huimassa vauhdissa koko tuon kuusikymmenvuotiskauden aikana.”

Seuran perustamisesta lähtien kilpailutoiminta on ollut esalaisille tärkeää. Rooli järjestäjäpuolella kasvoi 1980-luvulle tultaessa, kun seura alkoi ammattimaisemmin kanavoida talkooväkeä. Kaikkien ei enää tarvinnut olla kaikkialla, ja näin tekijöitä riitti useampiin tapahtumiin.

Vuonna 1987 Epilän Esan hallitus osoitti määrärahan nuorten, lupaavien suunnistajien tukemiseksi. Seura perusti kaksi valmennusryhmää, ykkösryhmän ja tarkkailuryhmän, joita tuettiin merkittävin varustehankinnoin. Määrärahalla tarjottiin ryhmäläisille juoksupuvut, suunnistushousut, juoksutossut (250 markkaa), suunnistustossut, leirit, harjoituspäiväkirjat ja tarvittavat testaukset. Lisäksi ryhmien yhteiseen käyttöön hankittiin sykemittari. Tätä tukea vastaan ryhmien jäsenten oletettiin osallistuvan entistä aktiivisemmin talkootoimintaan.

Vakavarainen seura pystyi keventämään myös muiden jäsenten kilpailukustannuksia, ja jäsenmaksuun sisällytettiin kilpailujen osallistumismaksut ja majoituskulut. Myös kimppakyydein taitetuilta kilpailumatkoilta alettiin maksaa kilometrikorvauksia.

Kilpailutoiminnan tukemisen lisäksi 1980-luvun lopulla yhdeksi Epilän Esan tärkeimmistä tavoitteista muodostui seuran nuorisotyön vahvistaminen. Nuorempia harrastajia puuttui riveistä, kun SM-tason mitaleista kamppaileviin koukkupolviin eli ikämiessarjoihin oli suorastaan tunkua.

Euroopan Unioniin liityttäessä jokamiehenoikeuksia rajoitettiin, mikä aiheutti lisää päänvaivaa monelle taholle.
”Kun Harri Santare on täyttänyt seitsemän eri kaavaketta Iltarastien metsäosuudesta

(riistadirektiivin, maanomistajien erityislupa-anomus, vuoristolisä-, risulisä-, pelastuskaavake, aluekohtaisen ekodirektiivin ja henkilölistat) metsään lähtijät eivät suunnista, vaan suorittavat suunnistustehtävää, eivät hae rasteja, vaan etenevät leimauskohteen suuntaan. Mutta onneksi he ovat kuitenkin erehtymättömiä suunnistajia," muistelee Untamo Eerola Puskasiassa lisäten vielä: "Elämme aikoja, jolloin tulevaisuuskaan ei ole niin kuin ennen. Metsätkään eivät ole niin kuin ennen. Puut olivat etupäässä pystyssä, nyt ne makaavat maassa suunnistajien kiusana."

Myös kilpailutoiminnassa koettiin uudistuksia, kun Suomessa vuoden 1998 jälkeen lähes poikkeuksetta käytössä olleen Emit-leimausjärjestelmän käyttöönoton myötä käsityö poistui tuloslaskennasta lähes kokonaan. Pihtileimasimet syrjäyttänyt sähköinen järjestelmä toi merkittäviä etuja leimaukseen.

Emit (elektroninen leimausjärjestelmä) kehitettiin Norjassa kahden ajanottojärjestelmiin, laitteistoihin ja tulospalveluihin keskittyneen yrityksen fusion, Emit AS:n ja Ruotsin sekä Norjan suunnistusliittojen yhteistyöllä. Suunnistusradoista oli mahdollista tehdä niin kutsuttuja ristiratoja ja kilpailijoiden tai kuntosuunnistajien saada vertailukelpoisia väliaikoja suorituksistaan.

2000-luvulla lajikehitys on keskittynyt lähinnä suunnistuksen rinnakkaislajien ja karttojen teknologian kehitykseen. Kesä-, hiihto-, pyörä- ja tarkkuussuunnistuksen rinnalle on noussut uutena tulokkaana sprintti- eli kaupunkisuunnistus. Aiemmin puistosuunnistukseksi kutsutussa sprintissä ainoana reittivaatimuksena pidetään nopeakulkuisuutta. Epilän Esa suuntaa katseensa tulevaisuuteen nosteessa olevan lajin kehittäjänä ja eteenpäin viejänä.

Simo Ruusunen, talkoomies parhaasta päästä.

"Kallelta kuultua"

Esalaiset kokoontuivat syksyisin kerran viikossa sauvamäkitreeneihin Horhaan. Joku mainitsi, että sauvoihin painoa lisäämällä teho lisääntyy.
Seuraavalla kerralla Rauno Hakala tuli mukanaan kaksi rautakankea ja innokkaasti mäkeen. Samaan aikaan Kalevi Laurila sattui paikalle ja totesi epiläläisten siirtyneen ennennäkemättömään harjoitusmetodiin!

Jukola 2005. Mirja-Liisa Sulander, Kaija Heino, Anne Pelto-Huikko ja Marja-Liisa Ruusunen.

Jukola 2006. Merja T, Anne P-H, Erja M, Kalle H, Johanna P, Riina H ja Kaija H.

Jukola 2007. Anu ja Petri Saksala paluumatkalla bussissa.

Jukola 2008. Jälkikasvua mukana seurateltalla.

Jukola 2012. Jukolan teltassa Vantaan Hakunilassa.

AM-kisat 2011. Simo Ruusunen ohjaa ”liikennettä”.

Pyöräsuunnistus

Suunnistuksen yhdeksi viralliseksi rinnakkaislajiksi kehitetty pyöräsuunnistus sai alkunsa 1980-luvun lopulla maissa, joissa maastopyöräily oli muutenkin suositussa asemassa.

Pyöräsuunnistuksessa kilpailijan tehtävänä on hakea pyöräilykelpoisten reittien varrelle sijoitetut rastit mahdollisimman lyhyessä ajassa. Haastavuus ja vaativuus tulevat esiin lajin nopeatempoisuudessa, sillä maastopyörillä liikuttaessa vauhdit nousevat helposti korkeiksi. Hyvän fyysisen kunnon lisäksi reitinvalintataidot ja karttamuisti ovat erittäin keskeinen osa pyöräsuunnistusta. Lajimuoto on osoittautunut erinomaiseksi täydentäväksi kesäkilpailulajiksi ja harjoituslajiksi hiihtosuunnistajille.

1990-luvun alusta Epilän Esa on toiminut merkittävänä kilpailujärjestäjänä ja ollut aktiivisesti mukana myös lajikehityksessä. Usein taloudellisesti kannattamaton työ palkittiin, kun seura sai vuoden 2001 kansainväliset World Cup -osakilpailut järjestettäväkseen. Järjestelytehtävät onnistuivat hyvin ja ne vakauttivat Suomen asemaa varteenotettavana pyöräsuunnistusmaana.

Nuoren lajin arvostus on alkanut kasvaa kansainvälisen kilpailutoiminnan tuloksena ja lajin omia huippuosaajia on alkanut kehittyä vasta 2000-luvulla. Nähtäväksi jää mihin suuntaan pyöräsuunnistuksen kehitys on menossa niin Epilän Esassa kuin kansallisestikin.

Päivi Tommola (kilpailija) ja Juha Huttula (ratamestari) pyöräsuunnistuksen MM-katsastuksissa vuonna 2004 Jämijärvellä.

Julia ja Julius Hirvonen ensimmäisissä pyöräsuunnistuskisoissaan Ylöjärven Topintuvalla elokuussa 2013.

Tarkkuussuunnistus / TrailO (Epilän Esan osalta 1996–2014)

Ruotsissa 1970-luvulla alunperin suunnistuksen vammaisurheilumuodoksi kehitetty tarkkuussuunnistus sai Epilän Esassa alkunsa vuonna 1996. Sari Salomaa-Niemi ja Hannu Niemi osallistuivat Suomen Suunnistusliiton järjestämälle tarkkuussuunnistuskurssille, jossa vetäjänä toimi lajin ainoa suomalainen tuntija Seppo Tahvananinen. Tuohon aikaan laji tunnettiin ainoastaan kansainvälisellä nimityksellä TrailO.

TrailO kehitettiin alunperin toimintaesteisille, suunnistuksesta kiinnostuneille pyörätuolia käyttäville osallistujille. Tarkoituksena ei ollut mitata kilpailijoiden fyysisiä ominaisuuksia vaan keskittyä kartanlukutaitoon ja älykkyyteen. Kilpailuissa käytettävät reitit suunniteltiin niin, että myös pyörätuolissa istuvat pystyivät osallistumaan kilpailuihin. 1990-luvun alussa mukaan hyväksyttiin osanottajia, joilla ei ollut toimintaesteitä, nimikin muutettiin vammaissuunnistuksesta tarkkuussuunnistukseksi.

Tarkkuussuunnistusharjoituksia järjestettiin Tampereella vuodesta 1996 lähtien ja niissä kävi viiden pyörätuolin käyttäjän lisäksi myös muutamia muita Epilän Esa -seuran jäseniä, jotka aiemmin olivat keskittyneet muihin virallisiin suunnistusmuotoihin.

Sarin ja Hannun talkoovoimiksi löytyneet sukulaiset tutustuivat läheisesti lajiin samalla, kun toimivat pyörätuolin käyttäjien avustajina. Erityisesti Hannun sisar, Marja Kaukonen on edelleen suuri apu kaikessa maastotyöskentelyssä ja sittemmin on tuonut mainetta Epilän Esalle myös kilpailijan roolissa.

Harjoitukset pidettiin pääsääntöisestii Hervannassa Kooveen kartoilla, mutta erittäin myönteisesti suhtautuivat muutkin seurat antaessaan karttoja harrastajien käyttöön.

Vuoteen 2000 asti harjoitukset pidettiin kartoilla, jotka oli suurentamalla värikopioitu tavallisesta 1:10 000 mittakaavan suunnistuskartasta. Paperikartasta leikattiin postikortin (A6) kokoinen pala, josta otettiin värikopioita 200 % suurennoksella. Näin saatiin A4-kokoinen kartta, jonka mittakaava oli 1:5000. Kartan oikeellisuuteen ja laatuun ei pystynyt vaikuttamaan, joten tehtävät piti suunnitella käytettävissä olevan kartan ehdoilla. Rata piirrettiin karttaan käsin.

Kun vuoden 2001 suunnistuksen MM-kilpailut osoitettiin järjestettäväksi Tampereella, halusi Kansainvälisen Suunnistusliiton TrailO-komitea, että samassa yhteydessä Tampereella järjestettäisiin myös tarkkuussuunnistuksen maailman cup ja epäviralliset Euroopan mestaruuskilpailut. Epilän Esa lupautui järjestämään kilpailut Sarin johdolla, Hannun toimiessa ratamestarina. Haaste oli suuri, sillä kos-

2010 EM-kultamitalisti Hannu Niemi (vas.) ja pronssimitalisti Pekka Seppä (ei epiläläinen).

kaan aiemmin ei Suomessa oltu järjestetty elit-tasoisia eikä kansainvälisiä tarkkuussuunnistuskilpailuja. Kesällä 2000 Sari Salomaa-Niemi ja Hannu Niemi kävivät Ruotsin rastiviikolla tutustumassa elittasoisiin kilpailuihin ja niiden järjestämiseen. Käynti herätti enemmän kysymyksiä kuin antoi vastauksia.

Pelastukseksi saatiin kilpailulle nimetty IOF:n valvoja, englantilainen herrasmies Brian Parker, jonka opastuksella ja avulla saatiin hyvät, elit-tasoiset kilpailuradat suunniteltua Tampereen Kauppiin. Kilpailun ratojen suunnittelu ja karttojen käsittely vaati Ocad-karttaohjelmiston hallintaa, ja Hannun sitä opetellessa saatiin harjoitustenkin karttatyöt siirrettyä tietokoneaikaan. Samalla mahdollistui karttojen korjaaminen radan tehtäväpaikkojen lähistöltä.

Samana vuonna järjestettiin myös Suomen maajoukkueen valintakilpailu Tampereen Tenniskeskuksella, jotta tulossa oleviin arvokilpailuihin saatiin nimettyä selkein valintaperustein kiistatta paras maajoukkue-edustus.

Vuoden 2001 arvokilpailut onnistuivat odotettua paremmin, eikä vähiten useiden tahojen joustavasta yhteistyöstä johtuen. Majoitustiloiksi saatiin luokkahuoneita Kaupin lähellä sijaitsevalta tekniseltä oppilaitokselta. Tampereen yliopistollinen sairaala tarjosi käyttöön käytöstä poistettuja vuoteita, jotka kuljetettiin majoitustiloihin. Näin kaikki kilpailun osallistujat välttyivät lattiamajoitukselta. Kilpailujen jälkeen vuoteet kuljetettiin takaisin sairaalan katastrofivarmuusvarastoon. Tampereen liikuntatoimi lähetti pika-komennuksella kaksi traktoria kunnostamaan rankkasateiden vahingoittamia kuntopolkuja. Ilman näitä korjaustoimenpiteitä reitti olisi ollut mahdotonta kulkea pyörätuolilla.

Hienosti onnistuneet kilpailut ja niiden välityksellä kansainvälisen, elit-tasoisen tarkkuussuunnistuksen rantautuminen Suomeen huomioitiin Suomen suunnistusliiton toimesta, kun Sari Salomaa-Niemi ja Hannu Niemi valittiin vuoden 2001 suunnistushenkilöiksi. Myös muut Pohjoismaat halusivat Suomen mukaan maaottelutoimintaan, ja maaottelu järjestettiin Kuusankoskella heti vuonna 2004 Hannun toimiessa kilpailun valvojana.

Tarkkuussuunnistuksen ensimmäiset MM-kilpailut järjestettiin Ruotsissa vuonna 2004. Tämä asetti odotuksia järjestää Suomen maajoukkueen valintaan tarvittavat elit-tasoiset kilpailut. Lajitietoisuuden levittämiseksi alettiin etsiä yhteistyötahoja läheltä Helsinkiä. Kilpailut järjestettiin yhteistyössä Siuntion kylpylän ja Keravan Urheilijoiden kanssa Hannun toimiessa molemmissa kilpailuissa valvojan nimikkeellä. Koska paikallinen lajitietoisuus kummallakin paikkakunnalla oli ennestään hyvin vähäistä, oli toimenkuva lopulta hyvin laaja ja siihen sisältyi toimihenkilöiden ja ennen kaikkea ratamestareiden perehdytys lajin saloihin.

Edellisen vuoden työ palkittiin vuonna 2005, kun maajoukkueen valintakilpailuille löytyi järjestäjiä edellisenä vuonna lajin piiriin löydetyistä uusista harrastajista. Epilän Esa järjesti yhden valinta-

kilpailuista. Samana vuonna Epilän Esa järjesti Pohjoismaisen maaottelun Sarin ja Hannun johdolla Helsingissä, Ruskeasuon koulun toimiessa kilpailukeskuksena. Tämä kilpailu toi Hannulle Suomen Suunnistusliiton myöntämän vuoden 2005 ratamestarin tittelin.

Suomi sai järjestettäväkseen vuoden 2006 MM-kilpailut ja niille sopiva järjestäjä, Kalevan Rasti löytyi Joensuusta. Lajitietoisuutta paikkakunnalla ei ennestään ollut, joten Hannu oli aktiivisesti mukana kilpailujärjestelyissä kansallisen valvojan nimikkeellä. Kyseisenä vuonna aika ei enää riittänyt säännöllisten harjoitusten järjestämiseen Tampereella.

Lajin ensimmäiset SM-kilpailut järjestettiin Anjalankoskella vuonna 2007. Hannu Niemi nappasi SM-kultaa ja sai lisäksi myös erikoispalkinnon, seuraavan vuoden SM-kisojen järjestelytehtävät. Tällä varmistettiin kilpailujen laatu ja estettiin voiton uusiminen peräkkäisinä vuosina. Erikoispalkinto kiersi neljä vuotta ja joka vuosi saatiin uusi hyvä järjestäjä SM-kilpailuille.

Vuoden 2008 SM-kilpailujen järjestelytehtävät saatiin Epilän Esalle Hannun edellisen vuoden kulta-suorituksella. Samana vuonna Tsekin Olomoucissa järjestetyissä MM-kilpailuissa Hannu toimi IOF:n valvojana (Event adviser). Tehtävä vaati useita käyntejä paikan päällä puolentoista vuoden aikana, ja toimenkuva oli jälleen huomattavasti tehtävänimikettä laajempi. Lajituntemusta ei Tsekeissäkään vielä entuudestaan ollut.

Kuvia vuoden 2008 SM-kilpailuista.

Tampereella vuosina 2010–2012 järjestettiin kansainväliset kilpailut, joissa kilpailijoita oli parhaimmillaan kahdeksasta eri maasta. Näissä FinTrailO-kilpailuissa Epilän Esa toimi aina järjestävänä tai vähintään toisena järjestävänä seurana. Sittemmin kilpailua on järjestetty muiden eteläisemmän Suomen seurojen toimesta. Vuonna 2010 Hannu Niemi toi jälleen mainetta Epilän Esalle voittaessaan Euroopan mestaruuden Ruotsissa järjestetyissä EM-kilpailuissa.

Vuoden 2013 MM-kilpailut järjestettiin Vuokatissa. Jälleen lajituntemuksessa oli aukkoja, joita Pirkanmaalta lähdettiin paikkaamaan. Rasti-Nokian Pertti Hartman toimi kilpailun ratamestarina, Hannu Niemen ollessa kansallisena valvojana. Useita Esalaisia matkusti paikalle järjestelytalkoolaisiksi kilpailuviikon ajaksi.

Sari Salomaa-Niemi ja Hannu Niemi ovat osallistuneet erittäin tiiviisti ja intohimoisesti lajin kansainväliseen kehitystyöhön ja ohjeistusten tekemiseen. Vuodesta 2004 alkaen Hannu on osallistunut Pohjoismaiseen Nord-kokoukseen Suomen Suunnistusliiton edustajana. Lisäksi Hannu on toiminut Suomen maajoukkueen johtajana ja yhtenä maajoukkueen valitsijana kaikissa niissä arvokilpailuissa, joissa hän ei ole ollut tätä tehtävää estävässä roolissa kilpailun järjestelyissä. Sari puolestaan toimi 2001–2011 Suomen Suunnistusliiton tarkkuussuunnistuksen lajipäällikkönä. Vuodesta 2004 hän on kuulunut IOF:n TrailO-komiteaan ja toiminut sen puheenjohtajana vuodesta 2009 lähtien.

Epilän Esa on järjestänyt tarkkuussuunnistusta myös Tampereen koululaissuunnistusviikolla vuodesta 2009 lähtien. Osallistujia kahden päivän aikana on ollut 350–400 koululaista Raholan ja Harjun kouluista.

”Kallelta kuultua”

Olimme suurella joukolla matkalla Ruotsissa 43-kisaan. Kesäpäivä oli helteinen ja pysähdyimme puolimatkassa vähäpukeisten uimarannalle katselemaan maisemia. Loikoilimme auringossa ja Kangasalan Kisan Lätsä-Pekka Päivärinta tuli luoksemme ja sanoi: ”Teiltä epiläläisiltä menee 20% suoritustehosta tuossa auringonpaahteessa”. No kisassa pärjäsimme loistavasti ja voitimme mm. Kangasalan. Paluumatkalla laivassa Juhani Peltonen näki Lätsä-Pekan ja tokaisi: ”Kuule Pekka, meillä oli varaa tuhlata se 20%”.

Epilän Esan 80-vuotisjuhlat 12.4.2014 Kaarilan koululla, mukana sekä vanhoja että nuoria.

Varpu ja Pentti Niemi, pöydällä kunnianosoituksena annettu seuran pöytäviiri.

Epilän Esa, Suomen paras suunnistusseura

90-luku Epilän Esassa oli menestyksekästä aikaa, talkoissa paiskittiin töitä ja kilpailutoimintaan panostettiin sekä järjestäjinä että osallistujina. Työ kantoi hedelmää vuosikymmenen loppupuolella, kun Epilän Esa pääsi taistelemaan SM-pistepörssin kärkisijoista. Vuonna 1998 seura jäi niukasti kokonaispisteissä toiseksi. Epilän Esa keräsi kuitenkin kaudella eniten hiihtosuunnistuspisteitä ja oli Suomen paras hiihtosuunnistusseura lyöden niukasti aiemmin tilastoa hallinneen Sibbo Varjarnan.

Seuraavana vuonna tilanne oli toinen. Epilän Esa keräsi eniten SM-mitaleita, yhteensä 14 kappaletta, ja nousi kirkaaseen SM-pistekärkeen. Myös lehdistö luokitti seuran maan parhaaksi suunnistuseuraksi. Seuran menestystä siivitti alusta asti tärkeässä roolissa ollut hiihtosuunnistus, mutta sijoitus ratkesi lopulta syksyn pyöräsuunnistuskilpailuissa, joissa Epilän Esa keräsi toiseksi eniten pisteitä. Epilän Esa saavutti pistepörssin ensimmäisen sijan vahvalla koko seuran panoksella, joka siivitti heidät peräti 241,5 SM-pisteeseen.

1990-luvun lopun ainutlaatuisesta menestyksestä huolimatta on seuran voimavarana aina ollut kokonaissuorittaminen yksilösuoritusten lisäksi kaikissa eri suunnistusmuodoissa. Ilman sitä ei pistepörssin kärkisijoilla vuodesta toiseen liikuttaisi.

Mitalistit Johanna Perkkalainen, Anne Pelto-Huikko ja Laura Salmi (nyk. Kempas).

Mitalirohmut Mikko Koppelomäki, Rauno Hakala ja Mikko Houni.

2000-luvun alusta lähtien on Epilän Esan jäsenmäärä ollut sopivasti kasvusuuntainen. Tähän on vaikuttanut muun muassa seuran aktiivinen Iltarasti-toiminta. Uusien jäsenten lisäksi myös seuran nuorisotoiminta on tehdyn työn tuloksena noussut toivottuun asemaan. Tällä hetkellä tärkeimmäksi tehtäväkseen Epilän Esa nimeääkin nuorisotyön, jonka tavoitteena on saada lahjakkaita ja lajista kiinnostuneita harrastajia Epilän Esan riveihin.

Pyörä- ja hiihtosuunnistuksen hiljaisempi kausi on tarjonnut Epilän Esalle mahdollisuuden osallistua aktiivisemmin tarkkuussuunnistuksen kilpailujärjestelyihin kansainväliselläkin tasolla. Myös suunnistuksen uusin muoto sprintti (eli kaupunkisuunnistus) tekee vahvasti tuloaan. Epilän Esa toimiikin järjestäjänä Länsi-Tampereella vuonna 2015 pidettävissä SM-sprint-kilpailuissa.

Seuran ainutlaatuisuudesta kertoo myös se, että Epilän Esa on poikkeuksellisesti jatkanut seuran jäsenten kilpailutoiminnan tukemista näihin päiviin saakka. Jäsenten kilpailukustannukset hoidetaan edelleen seuran taholta.

”Kallelta kuultua”

Ellit olivat monesti Lapissa hiihtoleireillä. Kustannuksia pyrittiin maksamaan bonuksilla. Erään kerran naiset lähettivät iloisina viestin että nyt heillä on oma sponsori mukana. Asiaa udeltiin ja vastaus oli: ”Puutarhuri Koppelomäki!”

”Kallelta kuultua”

Sielunhoitoa saimme yövyttäessä lähellä Kärsämäkeä isä Riston luostarissa. Tosin K.Mikkola otti johdatuksesta vaarin vasta kolmannen latokierron jälkeen ja palasi sitten oikealle tielle metsän laitaan rastille!

Epilän Ellit

Lähes 60 vuotta seuran perustamisen jälkeen, vuonna 1993, sai alkunsa seuran epävirallinen naisjaosto Epilän Ellit. Seuraan siirtyneet Johanna Perkkalainen ja Erja Mäkinen kokosivat Riina Hilon kanssa erityisesti hiihtosuunnistukseen keskittyvän, pääsarjassa kilpailevan, yleisen sarjan viestijoukkueen. Naisten kilpailuhistoriaa Epilän Esasta löytyi aiemminkin, mutta lähinnä nuorten tasolta. Vaikka Epilän Ellien määrä on vuosien saatossa vaihdellut seuravaihdoista ja muuttuneista elämäntilanteista johtuen, ovat perustajajäsenet mukana toiminnassa edelleen.

Ellit ovat saavuttaneet erinomaisten viesti- ja liigasijoitusten lisäksi lukuisia SM-mitaleita niin yleisessä sarjassa kuin veteraanitasollakin. Perustajajäsen Johanna Perkkalainen nimeää yhdeksi tärkeimmistä saavutuksista vuoden 2001 Viestiliigan voiton. Liiga muodostui eri puolilla Suomea järjestetyistä kilpailuista, joissa seurajoukkueet ottivat mittaa toisistaan. Kilpailuista ansaitut pisteet laskettiin yhteen ja parhaaseen yhteistulokseen päässyt joukkue selvisi voittajaksi. Koska yhteen laskettiin seuran kahden parhaan viestijoukkueen tulokset, ei riittänyt, että seuralla oli yksi huippuosaajien porukka. Viestiliigan voittoon tarvittiin yhteen hiileen puhaltamista ja uhrautumista, osallistuihan toinen joukkue pääsarjan viestiin hyvän pistesaaliin takaamiseksi, vaikka veteraanisarjoissa olisi ollut mahdollisuus SM-mitaleihin.

"Yhteishenki on aina ollut Ellien tärkein perusta", Perkkalainen jatkaa. Todellista Elli-henkeä kuvaa lähtöajatus, että suunnistus on kuitenkin myös joukkueurheilua, vaikka kyseessä olisikin yksilölaji. Kaikki Elleissä vuosien varrella pistäytyneet tai viivähtäneet urheilijat ovat ehdottomasti olleet joukkueurheilijoita. Vai olisiko kuitenkin niin, että Epilän Ellit itsessään kasvattaa urheilijoista joukkuelaisia?

SM-pronssia Ruokolahdella 1998. Johanna Perkkalainen, Anne Pelto-Huikko ja Sari Maijala.

SM-kultamitalistit 1985 lähtien
(mukana kesä-, hiihto- ja pyörä-suunnistus sekä viestit)

Anne Pelto-Huikko	32 kultaa
Arvo Mikkonen	25
Mikko Houni	20
Rauno Hakala	17
Sari Maijala	16
Mikko Koppelomäki	15
Johanna Perkkalainen	14
Juha Huttula	9
Marja-Liisa Ruusunen	8
Paavo Kinnunen	8
Marjatta Vauhkonen	6
Jan Tolkkinen	6
Aino Hirvi	6
Kyösti Mikkola	5
Pertti Ovaska	5
Mårten Boström	5
Erja Mäkinen	5
Eero Haapasalmi	4
Eila Ruisaho	4
Seppo Paavola	3
Risto Orpana	3
Simo Ruusunen	3
Jari Maunuksela	3
Jonne Lehto	3
Salla Lehto	3
Matti Perlinen	2
Jussi Perlinen	2
Eino Hilden	1
Kalle Heino	1
Matti Rajamäki	1
Liisa Anttila	1
Raimo Kuisla	1
Aija Tilvis	1
Arja Nuolioja	1
Outi Maijala	1
Olli Savikko	1
Kalevi Mäkipää	1
Tapio Mannila	1
Esko Mäki	1
Kari Koskinen	1
Raimo Vehviläinen	1

Nuorten hiihtosuunnistus-MM

Aino Hirvi	2 kultaa
Jonne Lehto	1

Trail-O EM

Hannu Niemi	1 kulta

Veteraanien MM

Anne Pelto-Huikko	9 kultaa
Kyösti Mikkola	1
Arvo Mikkonen	1
Veikko Tolkkinen	1
Johanna Perkkalainen	1
Sari Maijala	1
Olli Savikko	1

SM-kultamitalien määrä 30-vuoden ajalta on 243 kpl

Moninkertainen MM- ja SM-kultamitalisti Anne Pelto-Huikko.

Iltarastit

Helsingissä 1970-luvun puolessa välissä käynnistetty Iltarastit löysi tiensä myös Tampereelle vuonna 1978. Epilän Esa ja Tampereen Pyrintö ottivat ensimmäisinä vetovastuun järjestelytehtävistä. Iltarastit oli sopiva tapahtuma lisäämään lajin suosiota kaiken kansan harrastustoimintana kilpailuhenkisen suunnistuksen rinnalla.

Nyt jo lähes 40 vuotta toiminnassa ollut Iltarastit-tapahtuma on kasvattanut saavuttamaansa suosiota entuudestaan. 2000-luvun alkuvuosista lähtien tapahtuma on kerännyt vuosi toisensa jälkeen yhä enemmän harrastajia ja rikkonut aiemmat kävijäennätykset. Lisääntyneen suosion myötä myös tarjonta on laajentunut ja perinteisten Iltarastien lisäksi tarjolla on myös Yösuunnistusta, hieman vaativampia Taitorasteja sekä Iltarastiviikko, jolloin seurat järjestävät useamman suunnistustapahtuman useampana päivänä peräkkäin. Iltarasti-toiminnan myötä lisääntyneestä kysynnästä johtuen Epilän Esa tarjoaa myös suunnistuksen aikuiskoulutusta aikuisharrastajille.

”Kallelta kuultua”

Risto Orpana liittyi esalaiseksi ja jossakin viestissä joutui kakkososuudelle. Aloittaja viipyi odotettua pidempään ja Risto totesi: ”Tästä lähtien MINÄ aloitan, tiedämpähän oman lähtöaikani”. Näin myös tapahtui.

Karttoja myymässä Marja-Liisa Ruusunen ja Eila Ruisaho Leivättömän suon iltarasteilla 2013.

Esko Mäki seuraa kuinka liikenteen valvonta hoituu Heikki Simolalta ja Kalle Heinolta.

Suunnistajat valitsevat radan, ostavat kartan ja valmistautuvat lähtemään maastoon.

Nuorisotoiminta

Junioritoiminta Epilän Esassa sai alkunsa 70-luvulla Terttu ja Ilkka Molinin johdolla, kun Suomen Suunnistusliitto käynnisteli valtakunnallista junioriohjelmaansa Oravapolkua. Oravapolun pääasiallisena tarkoituksena oli lisätä harrastajia seurojen junioritasolle ja vakauttaa suunnistusharrastuksen saavuttamaa suosiota.

Molinien ansiokkaan työn jälkeen vastuullinen tehtävä vankan ja tasaisen suosion saavuttaneen Oravapolun vetovastuullisena siirtyi seuran jäseneltä toiselle aina vuoteen 2006 saakka. Tuolloin päävastuun junioritoiminnasta otti Varalan Urheiluopistosta liikuntaneuvojaksi valmistunut Laura Salmi. Porista Tampereelle muuttanut, itsekin hiihtosuunnistuksen valmennusryhmässä ollut Salmi jatkoi junioreiden ohjausta erilaisissa kokoonpanoissa useamman vuoden ajan, kunnes vuonna 2010 hänen työlleen saatiin seuraaja hiihtosuunnistuksen maailmanmestaruusviestijoukkueessa vaikuttaneesta Eero Haapasalmesta. Vuonna 2013 Haapasalmen polkua seurasi Epilän Esan oman oravapolun kasvatit Outi Ruusunen, Päivi Koli, Elina Lusa-Järvinen ja Mia Harju. Nelikkö on jatkanut monipuolisen osaamisen siirtämistä edelleen tämän päivän junioreille.

Suunnistuskoululaiset kesällä 2003, oikeassa reunassa vetäjät Eero Heino ja Salla Maijala.

Suunnistuskoululaiset syyskauden päättäjäisissä Lamminpäässä 2013.

Juniorityö on ollut tärkeä osa Epilän Esan toimintaa viimeisten vuosikymmenten aikana. Kova panostus seuran uuteen sukupolveen on kantanut hedelmää ja tälläkin hetkellä tilanne näyttää lupaavalta. Uusia lahjakkaita junioreita opastetaan oikeille urille ja heitä kannustetaan jatkamaan lajin parissa. Harjoitusten ja muun opetuksen lisäksi seura tarjoaa uusille oraville myös suunnistuspaidat.

Oravien oppaina toimineet

Terttu ja Ilkka Molin
Juhani Peltonen ja Jorma Suutarinen
Sari Salomaa-Niemi ja Hannu Niemi
Riikka Kangasmäki
Seija Sivula
Outi Simola
Jukka Maijala
Sari Maijala
Riina Heikkilä (nyk. Hilo)
Tytti Hollo
Marja Kaukonen
Kaija Heino ja Kalle Heino
Salla Maijala ja Eero Heino
Simo Metsäranta
Laura Salmi (nyk. Kempas)
Hanna-Maija Kianta
Milla Ovaska
Jenni Laine
Eero Haapasalmi
Outi Ruusunen
Päivi Koli
Elina Lusa-Järvinen
Mia Harju

Taloudellinen toiminta

Epilän Esan talous on pysynyt vuosien saatossa vakaalla ja varmalla pohjalla erilaisten kilpailujärjestelyiden, talkoiden, Iltarastien, Kunniakierroksen ja monien muiden tempausten ansioista. Vuosina 1986-1990 puheenjohtajana toimineen Eero Ollilan aktiivinen työ seuran talouden ja toiminnan parissa loi erinomaisen pohjan Epilän Esan nykytaloudelle. Ilman seuran Primus Motorina toiminutta Ollilaa olisi moni asia jäänyt hoitamatta. Edes 1990-luvun alkupuolen epävakaat talousvuodet eivät horjuttaneet vakavaraista seuraa, joka yleisestä erittäin vakavasta talouden kiristymisestä huolimatta pystyi turvaamaan ja kehittämään seuran toimintoja. Myös Tampereen kaupungin myöntämä seuratoiminta-avustus on ollut merkittävä talouden tasapainotekijä kuluneiden vuosikymmenten aikana.

Heikki Rantala.

Yhteistyökumppaneita ja tukijoita vuosien varrelta:

• Puutarha-Matti Oy, joka pitkäaikaisena tukijana järjesti seuralle useita palkallisia talkoita ja tarjosi seuralle kukat järjestettyjen kilpailujen palkintokukituksiin ja kisapaikkojen kaunistukseksi.

• Tampereen Puhelin Oy, jossa nykyinen viestintäneuvos Erkki Ripatti järjesti monitahoista sponsoritukea moottorikelkkojen ja autojen käytöstä alkaen. Hänen jälkeensä seuran jäsen Voitto Valjakka toimi linkkinä puhelinosuuskunnassa Epilän Esan eduksi.

• Rakennusliike H. Böök Oy, jonka talousjohtajana seuran pitkäaikainen sihteeri ja sittemmin puheenjohtaja Eero Ollila toimi. H. Böök tarjosi huomattavaa materiaalista tukea, muun muassa rakennusmateriaalia kisapaikoille.

• Epilän Nahkatehdas Ab, joka tarjosi rahallista tukea seuralle. Tehtaan johtajana toiminut John Corin oli myös seuran pitkäaikainen rahastonhoitaja.

”Kallelta kuultua”

Talkootöiden huippua edusti Heikki Rantalan järjestämä urakka Rotatorilla. Hoidimme juhlavieraiden vastaanoton narikassa ja juhlajuomien tarjoamisen tehtaan avarissa oloissa. Luultavasti kaikille saimme oikean takin poislähtiessä!

• Rakennusliike Ermint Oy, seuran jäsenet Seppo ja Marja Kaarnijärvi

• Aamulehti, seuran pitkäaikainen lehtiyhteistyökumppani

• Pankeilta vuosittain saatavat seuran toimintaa tukevat avustukset.

• Rotator Oy, jonka johdossa ollut, seuran puheenjohtajanakin toiminut Heikki Rantala neuvotteli mainittavan sponsoriyhteistyön.

• Tapiola vakuutusyhtiö, jonka Heikki Rantala myös neuvotteli seuran yhteistyökumppaniksi.

• Tevella Oy, jonka seuran jäsen ja yrityksen työntekijä Merja Toivonen toi yhteistyökumppaniksi.

Puheenjohtajat
(kaikki tähän mennessä olleet)

Tauno Syrjänen	1934–1935
Aimo Simola	1936–1948
Toivo J. Mäkivaara	1949–1950
Jaakko Hietaniemi	1951
Otto Tahvanainen	1952–1954
Voitto Lyly	1955
Lars Sandbacka	1956–1964
Harry Hilden	1965–1976
Kauko Ritala	1977–1985
Eero Ollila	1986–1990
Juha Ketola	1991
Heikki Ahola	1992–1996
Sari Salomaa-Niemi	1997–2001
Aija Nuolioja	2002
Kalle Heino	2002–2004
Heikki Rantala	2005–2006
Kalle Heino	2007–2013
Petri Hirvonen	2014–

”Kallelta kuultua”

Aloitimme Ylöjärvellä Pohjajärven ympäristössä suoharjoituksen sauvojen kanssa. Eräs paikallinen asukas kirjoitti lehteen paheksuvan artikkelin moisesta suon tuhoamisesta. Pian paikalliset asukkaat uskaltautuivat itsekin hetteiselle suolle karpaloita poimimaan, kyseinen arvostelija mukana!

”Kallelta kuultua”

Sattui Mikkelissä Karhu-viestissä. Kisapäivänä satoi kuin saavista ja lämpötila laski lähes talvisiin lukemiin. Aloittaja K.Mikkola säntäsi matkaan sateen piiskatessa maisemaa. Kärki tuli vaihtoon ja K.Heino pääsi siinä mukana matkaan. Taas vaihdossa olimme kärkiryhmässä mukana. M.Koppelomäki taisteli Esan kolmanneksi. Vilusta väristen istuimme autossa ja Kyösti totesi ettei ollut koko osuutta juossut, vaan oikaisi hieman ja yhytti siten kärkiletkan. Kappas, sanoi Kalle, minulle kävi aivan samanlailla! Mikko oli ainoa meistä, joka juoksi koko osuutensa. (selitys oli sen aikaisissa pahvikorteissa, jotka sateessa menivät täysin muusiksi, eikä niistä voinut todeta leimausjälkiä).